

DIN COPILĂRIE

Foarte ciudate par amintirile din copilărie privite de la distanța unei vârste înaintate: deși n-am încercat drogurile niciodată, cred că aceste amintiri seamănă intrucitva cu viziunile drogașilor, adică acel amestec de realitate cu ficțiune propriu basmelor, cu dimensiuni schimbătoare, în care, însă, prezența celui ce-și aminteste este permanentă și pretutindeni...

Cînd ne-am întors din refugiu, după terminarea primului război mondial în timpul căruia invazia nemților ne fugărise pînă în Moldova, tocmai la Botoșani, am revenit la Pulberăria Armatei din Dudești, unde lucra bunicul meu. Imaginea acelor ani este legată de prezența stotcuprînzătoare a bunicilor mei - părinții mamei - care mă luaseră sub aripa lor ocrotitoare după moartea tatălui meu, la începutul războiului. Bunicul era înalt, frumos, sobru - un om lîngă care te simțezi în siguranță, spărat de toate relele. Ea, bunica, mică, gureșă, înfocată ca o biblică, se tot învîrtea în jurul bunicului, pe care-l adora.

Tot personalul Pulberăriei cu familiile respective se afla înghesuit în trenul "bou-vagon" tras la rampa fabricii. Am coborît cu toții într-o pădure-parc, în mijlocul căreia nu se mai înălța decît calcanul unor ziduri, resturile fostelor clădiri acum rămase fără acoperiș. Așa se face că pentru un timp vagoanele trenului au devenit "apartamente" cu bucătăriile improvizate în fața lor, iar "grupul sanitar" ascuns în pădure. Nu știu care au putut fi impresiile "oamenilor mari", însă pentru noi, puzderie de copii, prima raită de explorare a acestei sălbăticii vegetale a fost o incintă. Peste tot - catacombe; subsolurile și pivnițele deveniseră bazine în care colcăiau broaștele și șerpii de apă; iedera se cățăra pe

sidăria ruinată ca un decor de teatru, secunzind dezastrul...

Prinși de treburile de primă urgență ale instalării în condiții cât mai bune, părinții nu și-au dat seama de primejdiiile ce ne pîn-desu pe noi, copiii, în toate colțurile acelei "lumi noi", pe care o exploram neobosiți. Așa am descoperit nenumărate lăzi cu pulbere de tot felul, care ardea ca artificiiile; aiteile cu fulmicotomul care bubuia atunci cînd îi dădeai foc. Nici prin minte nu ne trecea de riscul ce-l înfruntam jucîndu-ne cu focul - ne-am fi putut trezi aruncați cu toții în aer sau transformați în torțe vii. Eram ca niște adevărați copii de vinătoare, amirosînd tot locul, pînă am descoperit principalele puncte ale "activităților" noastre viitoare. La alegerea acestor puncte a contribuit, de bună seamă, și lectura cărților de aventuri scrise de Karl May, care aveau drept cadru Vestul Sălbatic al Statelor Unite și drept eroi Pieile Roșii și Marii Vinători, Pețe-Palide. Rînd pe rînd eram cînd vestitul Old Shatterhand, cînd vreuna din marile căpetenii Apașe. Mersul "ca umbrele", vorbitul prin semne, tîrîutul la firul ierburilor, urcătul în copaci, săriturile de pe o creangă pe alta erau exerciții ce făceau obiectul unui antrenament neîncetat. Unul din testele noastre obișnuite consta în a pătrunde în casă, pe ușă ori ferestră, fără cel mai mic zgomot. Devenisem meșter în asemenea artă, așa că o speriam mereu pe bista Coana Costinca, bunica mea, care nu putea înțelege de ce nu mă port și eu "ca tot omul" - desigur, ea habar n-avea că, de fapt, eu eram "Pană de Vultur", căpetenia unui trib de Piel Roșii.

Cu timpul, interesul nostru pentru asemenea activități a mai scăzut, creșteam și mereu altceva ne captiva interesul. Aterizarea forțată a unui avion și balonul captiv de la Aerostația din satul Cătelul aveau să ne orienteze către aviație. Eu, de pildă, am transformat un castan în aeronava lui Jules Verne din Cinci săptămîni în balon. Amenajarea "aparaturii" a durat foarte mult, începînd cu

ancorarea unei fringhii de rufe, pe care mă cățeram în balonul-castan și ancorarea unui hamac, de fapt un sac mare, în care dormeam, pe lângă construirea unor "instrumente de navigație". Urcarea în balon se făcea tiptil, pe nevăzute, așa încât dispariția mea era urmată de spelurile și amenințările bunicii, care, pe urmă, se speria la brusca mea reapariție, strigând: "Unde-ai fost, drace, că te-am căutat toată ziua?" Eu băgasem de seamă că mă caută, dar cum era să trădez cauza Pieilor Roșii, pe care-i transmutasem în Africa, cu bizoni, cu tot?!

Copiii se plictisesc repede, ceea ce explică de ce de la baloane, am trecut la vagonete. De vagonetele astea se foloseau soldații de la Pulberărie ca să care, de pe un deal pe altul, diferite materiale. Privindu-i cum munceau, a încolțit în noi o idee. Sâmbăta la prânz, munca săptămânii era încheiată - toată lumea pleca acasă, iar fabrica rămânea pe seama noastră, sentinelele nefiind plasate decât în exteriorul întinderii ei. Nimic mai ușor, așadar, decât să împingem vagonetele la deal, răspinzându-le la distanță egală; de-scolo, doi câte doi, la un semnal, porneau la vale cu viteză, clocotindu-ne când ne întâlneau. Băgasem de seamă că înainte de impact era o clipă în care puteam sări fără a fi prea tare propulsați. După ciocnire, unele vagonete se rostogoleau la vale, altele rămăneau pe loc, iar jocul nu se termina decât când toate vagonetele ajungeau în vale. Atunci, pe deplin satisfăcuți, ne apucam de altceva. Urmarea era că luna, la primă oră, soldații trebuiau să pună la loc vagonetele, fără a bănuși pe cei ce făcuseră isprava - bietii copii, erau prea mici pentru așa ceva! Perfecționându-ne, învățasem să tragem vagonetele la deal cu ajutorul unor scripeți fixați acolo. Misterul a durat până când un gradat a fost consemnat în cazarmă, asistând astfel la isprăvile noastre. Cu același prilej au adoptat și "metoda" scripeților, descoperită de noi, aplicându-o apoi în continuare. Ceea ce înșă n-au putut înțelege a fost

îndrăzneala cu care ședeam în vagonete până în ultima clipă, sărind fără să pătăm nimic grav.

Dar ideile mișunau în capul meu cu ațutumul, până când aveam s-o pțese. Odată cu zborurile în balon, mă frământa și gîndul la avioane, așa că înceram să fac să zboare tot ceea ce puteam pluti cît de cît prin aer. Îmi trebuia neapărat un mijloc de propulsie. Firele de elastic încă nu apăruseră, în schimb am constatat că "macarocanele" din pulbere de tun, dacă le dădeai foc la un capăt săltau din loc în loc fluierînd, grație unui fenomen de reacție. Nu mi-a fost greu să folosesc acest fenomen în cazul unui avion din lemn de soc, care a ajuns astfel să facă salturi din ce în ce mai mari. "Experiența" cea mare a avut loc într-o după amiază, cînd bunicii s-au retras la odihnă. Curtea de păsări a bunicii mi s-a părut locul cel mai potrivit, fiind, după socoteala mea, destul de mare. Acolo mi-am instalat ultimul tip de avion fabricat de mine (aducea, ce idee, cu IAR-80, cel de vînătoare). I-am legat de fuselaj un mărunchi de "macarocane" și le-am dat foc. Fericire! O nimerisem! Avionul a pornit fluierînd să salte nebunește prin curte, băgînd spuma în păsări, care au început să cotcodăcească de nor cu mare zgomot. În timp ce cocoșii cucuriguau cît îi ținea pieptul, avionul meu își vedea de drum; nu s-a oprit decît în cocina porcilor, care a lăsat foc. Alarmă! Bunici, înspăimîntați, au ieșit afară, găsindu-mă transformat în pompier. Firește că am fost certat, bunicul mi-a dat chiar o palmă. În cele din urmă, mi s-a dat și verdictul, plin de amărăciune: "Să te duci la maică-te, că pe noi ne-ai scos din minți cu trăsările tale!"

Încă impresionat de "incendiu" și mai ales de verdictul bunicilor, căzrora, în sinele mea, le dădeam dreptate, am hotărît să mă supun sentinței. Așa cum mă aflam, am pornit-o spre București. Pe atunci, de la Pulberărie pînă la prima comună spre capitală, Dudești-Cioplea, erau peste 4 km. pe cîmp deschis. Pășeam amărît

peste fire: la masa, in Dealul Spirii, nu mai aveam "jungle" de-aici: totul se reducea la o singura stradă, plină de figurile antipatice ale copiilor de seama mea, care-mi strigau "Țăranule", fugind apoi să se ascundă prin curțile lor. Menorocirea mă copleșea la fiecare pas. Dar, noroc, totuși! Directorul fabricii cu soția m-au întâlnit în drumul lor spre casă, cu trăsura - "brecul", cum îi spuneam noi. Când eu ajuns în dreptul meu s-au oprit și, știind foarte bine cam de ce sînt eu în stare, m-au întrebat ce s-a mai întâmplat. Le-am povestit, plîngînd, totul, făcîndu-le cunoscută și pedespa hotărîrea de bunici. Le-a fost milă de mine și m-au luat cu ei, făgăduindu-mi că vor interveni pe lângă bunicii să mă ierte.

După asta, un timp am căutat să nu mai fac prostii. O ajutam pe bunica, în gospodărie; tăiam lemne, spălam vasele, măturam curtea și hrăneam păsările. Ce mai încolo-încosce, devenisem un "copil model". Asta nu însemna că nu mă mai gîndeam cu dor la ce-aș fi putut face... Ultimul "zbor cu avionul" îmi deșteptase intuiția unei propulsii cu reacție - Henri Coandă avea să realizeze "minunea" mult mai tirziu, ceea ce mă face să cred că multe din invențiile folositoare omenirii își au sîmînța în joaca inventivă a copilăriei. Poate că tot așa s-au născut și morile de apă sau de vînt... Înțelegeam înăsa, pe-atunci, că, măcar deocamdată, trebuia să fiu cuminte.

Hotărîrea era bună, dar ideile, bată-le vina, ideile nu-ți dau pace, fie că se nasc în propriul tău cap, fie că-ți sînt inspirate de alții. Așa se face că șirul poznelor nu s-a încheiat.

Am observat că natura poartă de grijă copiilor: pînă să li se coacă mintea, ei sînt adesea, ca și animalele, cine le vrea binele și cine nu, de cine se pot apropia fără teamă, de cine trebuie să se ferească. Oamenii pot iubi sau urî foarte tare, chiar și copiii. Toți copiii fabricii simțeam că e primejdios să stăm în calea contabilului: omul ăsta radia răceala, așa cum radiază o sobă căldura

pe timp de iarnă. Cum să-l iubesc!.. L-am văzut cum intr-o zi, venind spre casă, a zărit stărnind dintr-un pom o coadă de ameu. Știa bine cui îi aparținea, dar, furios, a tras de ea, rupind-o. Asta ne-a dat ideea "răsbunării": o cutie de conserve umplută cu motorină a fost cocoțată în pom, cu o coadă de ameu legată de ea și lăsată să stărne spre pământ. Il pîniam de la fereastră; ceea ce trebuia să se întimplă, s-a întimplat! Cînd a tras cu furie de coada de ameu, și cutia cu motorină s-a răsturnat, stricîndu-i definitiv costum alb de vară. Scandal mare, "victime" pretinzînd tuturor celor ce aveau copii să contribuie la cumpărarea altui costum. Foarte investigațiile părinților n-au putut duce la descoperirea făptașilor (printre care, firește, mă numărăm!), singura măsură posibilă în această situație rămînd ca pentru o vreme toți copiii să fie îmbrățișiți pe la neamurile din alte părți. Firește, și eu am avut parte de o vacanță caniculară la București, dar eram mulțumit că scăpasem doar cu stit, iar bunicului nu i-am mărturisit niciodată că mă numărăm printre "nemernici".

Mi-su mei rămas vii două amintiri din ultima clasă primară.

Prima e legată de anotimpul iernii. Mergeam la școală în comuna Dudești. În fiecare dimineață întîlneam, pe drum, lucrătorii venind la fabrică; întîlneam, însă, și lupii din pădurile dimprejurul Pantelimonului, care se întorceau, ghiftuiți bine, de la Abstorul de pe malul Dimboviței. Îmi fabricasem un băț solid dintr-un lemn de corn, dar lupii n-au încercat niciodată să mă stace. Fiarele astea, cînd sînt sătule și izolate nu trec la stac - doar cemeni, în neîntrecuta lor rătăcită, o fac. Lucrătorii se arătau totuși îngrijorați, vorbindu-i bunicule de primejdia la care eram expus. De fapt, din altă parte mă pîndea primejdia - este vorba de viscol. O dată, întorcîndu-mă la prînz de la școală, m-a prins viscolul pe drum: bătea din față, oprîndu-mă în loc și făcîndu-mă să mi se taie respirația; vederea îmi era și ea încetățată, iar sir-

mele de telegraf se zbâsteau, urlând ca lupii. Mi se făcuse frică și nu era țipenie de om, pe-acolo pe unde altă dată umblau atîția! Mi se părea că n-am să mai ajung niciodată acasă, deși de rătăcit nu mă puteam rătăci pentru că, vrînd să fiu sigur de direcția în care mă îndreptam, coborisem în șanțul șoselei, ajungînd astfel pînă la liziera de salcîmi a fabricii. Tare m-a mai certat bunica vîzîndu-mă "tencuit" cu zăpadă: pe asemenea vreme, ar fi trebuit să rămîn la școală. Mie însă nu-mi păsa; acasă era cald și bine, iar speima era dată uitării...

Feste ani și ani, am luat tramvaiul spre meleagurile copilăriei - dar acele meleaguri s-au dispărut: acum, tramvaiul străbătea doar orașul. Abia am recunoscut școala, mică și prizărită, altfel de cum o știam eu. Cît despre Fabrică, nu se mai putea decît bănuî locul unde se înălța odinioară. Ciudat cum, odată cu vîrsta, dimensiunile lucrurilor se schimbă! Dacă tetemi de dezamăgiri, mai bine nu încerca să revezi locurile de altă dată...

Mai plăcută este cea de-a doua amintire din ultima clasă primară. Ea e legată tot de bunica. Vîzînd el cît de mult îmi place sportul, a găsit să cumpere de la cineva o pereche de schiuri. Păcat că nu le-am păstrat, azi ar fi reprezentat piese de muzeu, unicat! Aveau virfuri la ambele capete, iar legăturile erau din pile prin care treceau niște muiele de bambus pentru a le fixa, cît despre bastoane, ele se rezumau la unul singur, foarte lung. De-abia am așteptat lumina zilei ca să le pot încerca pe dealurile dinprejur! Mi-am fixat schiurile și, nemișcat, încet-încet, am pornit la vale. Pluteam - senzație nemișcîntă! Am rămas nemișcat pînă ce schiurile s-au oprit de la sine. Am schiat mult de-atunci, am schiat mereu, dar prima mea alunecare pe schiuri n-am uitat-o niciodată. N-am mai trăit o asemenea senzație decît o singură dată, la școala de zbor cu planorul, cînd am fost prima oară lansat "la sandou".

Scrind aceste rinduri, imi dau seama că imaginile de-atunci, din prima copilărie, su rămas nestinse in mine, pină in cele mai mici detalii. Constat, aşadar, că nu am dreptul să întreb "unde eşti, copilărie?"...

Am terminat cursul primar. Intrind la Colegiul Sf.Sava, m-am mutat cu domiciliul la mătuşa mea, sora mamei. Era profesoară la Asilul "Elena Doamna", a cărui clădire se afla gard in gard cu parcul palatului Cotroceni, loc unde joacă pentru copii unor salariaţi ai palatului. Ca să ajung la Colegiu, traversam grădina Cişmigiu. In fiecare dimineaţă, liniştea, parfumul florilor, te imbieu să întinzi pe vreo bancă ascultind cîntecul apei aruncată spre cer de fîntina din mijlocul lacului. Dar, imă plăcea şcoala, aşa încît, cîtiva ani mai tîrziu, mă luptam ca Ulise să nu cad pradă sirenelor, scele Circee purtind uniforma liceului de fete Carmen Sylva, vecin cu noi. Ceea ce m-a atras in special la şcoală era camaraderia cu colegii mei, de care aveam să rămîn legat toată viaţa. Mai era şi figura luminoasă a directorului nostru, Şt.Pop, cu vorba lui calmă şi înţeleptă, cu scel dar al lui de mare pedagog, care te cucerea pentru totdeauna. N-aş putea spune cum ne-a condus el, pe nesimţite, dar ne-a făcut oameni şi mai ales români. Cred in existenţa fenomenului de osmoză şi in ceea ce priveşte legătura dintre oameni. Mai tîrziu, după ce am terminat şcoala, mulţi ne-am dat seama că el, directorul nostru, ne modelase sufletele după tiparul lui - poate că "deşteptii" de după noi vor descoperi ştiinţa care să explice aceste lucruri, decamdată de neînţeles.

La mătuşa mea Olga, îşi petrecea vacanţele de vară cumanatul ei, Petruţ Şedoveanu, student in Anglia, unde şi avea să rămînă definitiv in cele din urmă. El mi-a fost mentorul in sport. Se număra-se printre primii arbitri de fotbal din ţară, serie cu Denis Kifando. Ajuns in Anglia, la universitate, începuse să practice mai multe sporturi, după obiceiul locului. Important era că prinsese ideea

logia sportivă a britanicilor, cu care m-a indoctrinat și pe mine. Prin el am înțeles că sportul trebuie să fie un mijloc de educație, idee care m-a călăuzit toată viața, atât în practica sporturilor, cât și în activitatea mea ca profesor de sport. N-am uitat niciodată lungile noastre convorbiri, în decursul cărora, cu mii de exemple, mi dezvăluia cum se făcea sport acolo, în școală, în universitate și apoi în viață, normele sportive creînd o suită de deprinderi devenite, în cele din urmă, naturale.

Feste cîțiva ani, cînd am ajuns ofițer-instructor la școala de Ofițeri Aviatori, comandantul școlii, fost stașat militar în Anglia, m-a întrebat dacă sînt la curent cu practicarea sportului de către englezi. La răspunsul meu afirmativ, el a hotărît să scoată instrucția propriu-zisă din programul școlii, în favoarea sportului - și chiar a scos-o.

Tot Petre S. m-a sfătuit să mă înscriu la Clubul YMCA, o organizație de tineret americano-engleză, unde domnii Stevens și Teich ne-au învățat baschet și box. De asemenea, m-a mai sfătuit să mă înscriu reapărat într-o echipă de rugby, ca să ajung astfel să practic cel "mai instructiv joc sportiv". I-am urmat aceste sfaturi. La Clubul YMCA am putut cerceta primele reviste sportive, ca și echipamentele necesare sportului; acolo am admirat eleganța sîlii de sport. Erau imagini care contrastau puternic cu maidanele unde "băteau mingea", imagine călăuzitoare pentru concepția mea despre sport "ca mod de viață". Sînt astăzi în măsură să afirm, fără exagerare, că activitatea mea de-o viață n-am resimțit-o niciodată ca pe "o muncă" - atregerea unor generații de copii spre lumea sportului am resimțit-o ~~ca~~ ca traducerea în fapt a unui sentiment quasi-religios.

Încă din liceu mă duceam la ANEF să mă antrenez și să joc alături de studenți, așa că intrarea mea acolo ca student a fost rezultatul unei înlănțuirii logice, deși se ridica împotriva dorinței

expresie a bunicului, care mă voia cu "o meserie sericoasă", de pildă "funcționar la primărie"; ca să am din ce trăi când voi avea și eu nevastă și copii.

La ANEF am găsit mentalitatea statornicită de o serie de mari dascăli deschisători de drumuri - dr. Rainer, prof. Octav Onicescu, gen. Virgil Bădulescu, prof. Virgil Roșală, Nae Ionescu, Mircea Eliade și încă alții. Această mentalitatea ne-a fixat punctele cardinale pe tot restul vieții. Generalul Virgil Bădulescu absolvise Institutul de Educație Fizică în Suedia și făcuse patru ani de specializare în America. N-am uitat spusele lui la încheierea studiilor noastre: "Copii, mergeți într-o meserie nouă, de apostolat, pentru că sportul nu poate fi înțeles, în esență, decât într-o țară al cărei nivel general de cultură este foarte ridicat" - sdevăr pe care-l putem constata azi, când trăim într-o țară "în curs de dezvoltare"; azi, când, după ce am acceptat sportul sub comuniști (pentru că Marx îl introdusese în tezele lui despre educație), simțindu-ne "liberi", ne scuturăm toți de sport ca dracul de tămie.

Tot încă din primele clase de liceu m-am înscris la Cercetași. Este vorba tot de o organizație anglo-americană vizibilă educarea tineretului prin aplicații practice, sub conducerea unor mentori înimoși, cu suflet și mentalitate de copil. Privită cu ochiul matur de-acum, pot spune că Cercetășia a însemnat, pentru noi, introducerea în viața socială. Totul s-a petrecut treptat, în joacă. Plecam sub conducerea unui "comandant", echipați într-un costum bine gândit pentru ceea ce aveam de făcut, cu rucsacul cuprinzând tot și numai ceea ce era strict necesar, dispunând de câte un cort pentru doi inși. Ne opream pe câte un fir de apă, la marginea unei păduri. Acolo ne așezam, organizându-ne și comportându-ne în modul cel mai civilizată posibil, dar ca și cum am fi fost primii oameni spăruiți pe pământ. Nu sfaturile, ci munca ne învăța cum să ne descurcăm, infrumusețind tabăra, încadrându-ne în mediul înconjurător,

pregătindu-ne singuri de mâncare și căutând rezolvări ingenioase pentru toate nevoile existenței. La plecare, trebuia să ștergem toate urmele șederii noastre în acel loc, pentru ca cei care vor veni după noi să nu poată ști nici ciți am fost, nici cit am întirzist pe-acolo. Ultima grijă era să lăsăm trei surcele pe locul vetrei, pentru a arăta că focul fusese stins cu atenție. Respectul, voia bună, plăcerea de "a pune mina la treabă" erau normele esențiale din pedagogia respectivilor comandanți, care întocmiseră chiar un "Decalog" al vieții cercetășești, concretizând normele respective. Mai țin minte primul punct din acest "Decalog", anume: "cercetăgul face în fiecare zi o faptă bună" - normă, pe cit îmi amintesc, obsedantă pentru mine, adolescentul de-atunci. Dacă nu reușeam totdeauna să aduc la împlinire această "poruncă", măcar - și asta era important - ea mă ferea să fac vreo "faptă rea", iar asemenea gând m-a întovărășit apoi de-a lungul vieții, ceea ce cred că, de fapt, a fost esențialul. Cercetășia nu a însemnat numai o epocă de trăire a tinereții, ea a devenit un fel de "dublu" al vieții mele ulterioare, o adevărată moștenire bogată în idei și modele de comportare, pe care mi-au lăsat-o foștii mei comandanți. Impactul acestor idei și modele rezulta din traducerea lor în fapt, clipă de clipă, concretizarea lor plină de substanță. De exemplu, ni se dezvoltă și ni se antrena spiritul de observație, verificat prin "seminarii" ținute în răstimpuri de popas, când trebuia să descrii amănunțit tot ceea ce întâlnești ori remarcaseși în curul unei etape de marș. Un alt exemplu, era obligația de a participa personal la anumite acțiuni umanitare, la acțiuni de prim ajutor, ceea ce te făcea apt să înțelege suferința semenilor tăi. De asemenea, căpătai tot felul de cunoștințe practice, de la învățarea alfabetului morse, pînă la recunoașterea diferitelor păsări după ciripit sau la descifrarea urmelor lăstate de oameni sau animale. Așadar, pri-

mei nenumărate îndrumări pentru a-ți înlesni contactul cu mediul înconjurător, mediul natural ca și mediul social. Am avut prilejul să apreciez valoarea acestor cunoștințe în diferite împrejurări ale vieții. Este vorba de o mulțime de cunoștințe, despre care nu-mi amintesc cînd și cum mi le-am însușit, pentru că însușirea lor s-a făcut în joacă, dar care și-au dovedit cu timpul marea lor utilitate. Activitatea mea de pedagog s-a sprijinit întru totul pe asemenea cunoștințe și mai ales pe aceea care a căpătat, prin aplicarea ei practică, o valoare normativă, anume că învățătura însușită

în joacă, se întîmplă adînc, fără balastul ostentativ.

Sergiu F.
04 aug. 2003
Dan Popescu Calibesi